

OTTO

HİLAFETİN KUREYŞLİLİĞİ
İSLAM'DA İLK SİYASİ KAVMIYETÇİLİK

MEHMED SAİD
HATİBOĞLU

OTTO

MEHMED SAİD HATİBOĞLU

25.09.1933'te Burdur'da doğdu. Burdur'un "Hatib Hoca" lakabıyla mâruf âlimi olan babasının 1945'te vefatı üzerine, onun yolunda yetişmek gayesiyle okul değiştirdi. Lise eğitiminin ardından, 1958'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1958 sonunda Prof. Tayyib Okiç'in hadis asistanlığına tayin edildi. 1962'de *İslami Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu* isimli teziyle ilahiyat doktoru; 1967'de Hz. Peygamber'in Vefatından Emevilerin Sonuna Kadar Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri isimli teziyle doçent; 1978'de ise *Hilafetin Kureysliliği* isimli teziyle profesör oldu. 2000 yılında aynı fakülteden emekliye ayrıldı. Akademik dünyamıza birçok ilim adamı kazandıran Hatiboğlu, ilahiyat alanında klasik hâle gelen çalışmalara da imza attı. Bazı çalışmaları şunlardır: Telif Kitapları: Hz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy (Gaybi Hadisler Meselesi), Hadis Tedkikleri, İslam'ın Aktüel Değeri Üzerine 1-2, Kültürel Mirasımızı Tenkid Zaruretini, Hilafetin Kureysliliği, İslami Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu, Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri. Çevirileri: Ignaz Goldziher'den İslami Rivayetler Üzerine İncelemeler ve İslam'ın Akide ve Fıkhı; Le Comte Henry de Castries'den İslam; Henri Massé'den İslam; Gerlof Van Vloten'den Araştırmalar; Ma'rûf Devâlibi'den İslam'da Devlet ve İktidar.

YAZARDAN OKURUN DİKKATİNE

Metinde takib edilen imlâda:

1. Zaruret görülen yerlerde harflere uzatma işareti konulmuştur: Mesela “şûrâda aldığımız kararlar...” cümlesiyle “şurada aldığımız kararlar...” veya “kâdînin kütübhanesi” ile “kadının kütübhanesi” cümlelerini başka türlü doğru okutamayız.
2. Arabca asıllı kelimelerimizdeki harfleri değiştirip, mesele d’leri t’ye çevirmenin, b’leri p yapmanın nâdir istisnalar hâriç, lüzumu yoktur. Büyük şâirimiz Abdülhak Hâmid, ismini “Hamit” şeklinde yazanlara: “Yâhu”, demiş, “âhir ömrümde beni hem ham, hem it yaptınız!”
3. Soru edatı ‘mi’lerin ayrı yazılmasını Türkçemizin yapısı ve estetiği açısından yanlış buluyorum. 1928’e gelinceye kadar ki Türkçe metinlerde bu ‘mi’ler hep bitişik yazılmıştır. Ayrı yazılması yönünde verilmiş emri, 1997’de Türk Dil Kurumu Başkanı olan bir dil bilginimiz de mantıksız bulduğuna göre,¹ benim kırk küsur senelik tercihimin okurlarıma da kabul görüp uygulanacağını ümid ediyorum.

¹ Bkz. 12 Ocak 1997 tarihli *Sabah* Gazetesi.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	11
GİRİŞ	15
1. İnsanın Yaratılış Gayesi	15
2. İslam'ın Hitab Çevresi	17
2.1. Nâs Mefhumu	17
2.2. Âlemler Mefhumu	18
3. Risaletin İlk Çevresi	19
İSLAM TOPLUMUNUN ANA DEĞERLERİ	23
1. İnanç Toplumu	23
2. Ümmette Irkın Yeri	24
3. Kur'an-ı Kerim'de Kavmiyet Anlayışı	25
3.1. Irk Vâkıası	25
3.2. Akrabalık Vâkıası	26
3.3. İctimai Sınıf Vâkıası	27
3.4. Kölelik	28
3.5. Sınıf Değişimi	28
3.6. Müslümanın Kâfir Akrabası	31
3.7. Adalette Neseb	31
3.8. İlahi Fazilet Ölçüsü	32
4. Ümmette Dil Unsuru	33
5. Peygamberlik Makamı ve Neseb	38
5.1. Peygamber Seçen Kaynak	38
5.2. Peygamberlik Sınıfı	38
5.3. Hz. Peygamber'in Kavmi ve Kabilesi	40
5.4. Müşrik Kureyş'in Nazarında Hz. Peygamberin Nesebî Mevkii	41
5.5. Hz. Peygamber'in Kabile veya Akrabasının İslam'daki Yeri ve Hz. Peygamber'e Nesebî Yakınlığın Fazileti Meselesi	42
5.6. Peygamber'in Akrabasına Ümmetin Mükellefiyeti	44
5.7. Hz. Peygamber'in Ailesi	44

5.8. Akrabaya Olan Vazifenin Hududu	45
6. İdare Mevkii ve Neseb	46
6.1. Ehliyetin Şahsiliği	46
6.2. Kur'an-ı Kerim'in İdare ile İlgili Beyanı	47
6.3. Ulû'l-Emr'de Kavmiyet Unsuru	48
7. İdeal İslam Devletinde Nesebin Yeri: Tarihi Tatbikat	50
7.1. Başkanda İbadet-Siyaset Birliği	50
7.2. Peygamber Devri	52
7.3. Hilafet Devri	57
İSLAM SİYASİ TARİHİNDE KABİLECİLİK	65
1. Hilafetin Kureyşliliği Meselesi	66
1.1. Risalet Devrinden Hilafete Geçiş	66
1.2. Hz. Peygamber'in Siyasi Halefi	66
1.3. Tarihi Açısından İlk Halife Seçimi	68
2. İslam Siyaset ve Tefekkür Tarihinde Kureyş'in İmameti	74
2.1. Hariciler ve Kureyş	75
2.2. Şia ve Kureyş	80
2.3. Mürcie ve Kureyş	82
2.4. Mütezile ve Kureyş	84
2.5. Ehl-i Sünnet Açısından Hilafet Makamının Kureyşliliği Meselesi	87
HADİS EDEBİYATINDA KUREYŞ	109
1. Kureyş'in İnsanlık Âlemindeki Yeri	112
2. Siyasette Kureyş	114
3. Akıl ve İlimde Kureyş	116
4. Kureyş'e İtaatın Sınırı	120
5. Kötü Kureyşli Karşısında Takınılacak Tavr	121
6. Kureyş'in İstikbali	124
7. Kureyş'i Kim Mahvedecek?	126
8. Kureyşli Halifelerin Sayısı	127
9. Ümmetin Kureyş'e Bakışı	128
10. Nikâhta Kureyşlilik	137
10.1. Risalet Devri Nikâhlarında Neseb	138
11. Asabiyyetin Dirilişi	139
SONUÇ	145
KAYNAKLAR	149
DİZİN	157

TAKDİM

Aziz okuyucum,

Elinizdeki eser, otuz sene kadar önce basılmış bir tezimin yenilenmişidir. İlk yazılışından bu yana geçen uzun zaman boyunca toplamış olduğum bilgilerle mezkûr tez epeyce büyümüş ise de, onu bu hacmiyle hemen baskıya verebilecek durumda değildik. Bunu bilen pek çok dost, onun ilk hâliyle de olsa yeniden basılmasına günümüzde ihtiyac olduğunu söylemekte ısrar ettiler. Diretemedim ve ilk metnin gözden geçirilerek sizlere sunulmasını kabullenmek zorunda kaldım.

Burada, İslam'da devlet başkanının Kureyşliliği konusunu vaktiyle niçin inceleme ihtiyacı duyduğumdan bahsetmeliyim.

Yaşadığımız dünyada, günümüz müslümanlığının arz ettiği iç karartıcı manzarayı İslam'a yakıştıramayan bizim gibilerin, bu durumun sebeplerini araştırmayı kendilerine vazife edinecekleri şübhesizdi. Hiçbir bâtil iddianın, bilhassa günümüzde kabul görmesi düşünülemeyeceğine göre, İslam gibi, ebedî ve ezeli bir değerler manzumesinin maruz kaldığı çarpık değerlendirmelerden arındırılmasında mutlak zaruret vardı. Geçmiş asırların müslüman düşüncesine yön vermiş pek çok âlimini hâkimiyetine almış bazı saplantılardan günümüz okurlarını kurtarmak gerekiyordu. Devrimiz İslam dünyasında, hâlen dahi saltanat batağından kurtula-

mamış devletlerin bulunuyor olması, asırlar öncesi atılmış yanlış adımların birer neticesiydi ki, bunların en mühimlerinden birisi, devlet başkanlığını belli bir kabileye hasreden düşüncede yatmaktaydı.

Bilindiği üzere, Yavuz Sultân Selim'in 1517'de Mısır'ı alışına kadar, kısa kesintilerle de olsa, başlarında bir Kureyşli halife görmüş olan müslümanlar, daha sonra, başka kavim ve kabilelerden gelen sultanların idaresi altına girmek zorunda kalmışlardı. Hilafetten bahsettikleri kitaplarda Kureyşli başkanı, sanki İslam'ın bir umdesiymiş gibi sunmakta olan, isimleri çok büyük ulemamız, bu tarihî vâkıa karşısında mahcub duruma düşmüşlerse de, o kitaplarda yazılanları ortadan kaldırmak mümkün değildi. Bugün, geçmiş âlimlerin yanlışlarını o kitaplardan okumakta olanlar, bu meseleyi, İslam'ın temel kaynakları olan Kur'an ve Sünnet açısından sorgulama ihtiyacı duymakta haklıdırlar.

Bu ve benzeri tarihî yanlışlardan kurtulabilmek için yapılması gereken ilmî çalışma, bana göre, müslüman kültürel mirasının külli bir tenkidten geçirilmesi, Kur'an ve Sünnet'in prensipleri ışığında, gerçek İslam düşüncesinin ortaya konulmasıdır. Bu hafife alınamayacak vazifeyi bizzat müslüman aydınlar yerine getirmedikçe, bu dine mensubiyet ve hizmet şerefinden bahsedilebilmesi, tabiatıyla mümkün olmayacaktır.

İşte bu zarureti duyanlardan birisi olarak, ben de, ilmî hayatımı bu engin kültürün hizmetine hasrettim ve görebildiğim aksaklıkları, daha ehil kimselerin tenkidlerine sunmaya çalıştım. Elinizdeki kitab, bu yoldaki gayretlerimin meyvelerindedir.

Kitabımızın başında, İslam'ın iki temel kaynağının konu ile ilgili prensiplerini tesbit ediyor, daha sonra, bunlara aykırı olarak neler söylenip neler yapıldığını hatırlatıyoruz. Bu arada, özellikle siyasi sahada, adı geçen iki kaynaktan nasıl

uzaklaşıldığını ve Hz. Peygamber'in nasıl istismar edildiğini göstermeye çalışıyoruz.

Halifenin Kureyşliliği şartına, artık günümüzde değerini yitirmiş ilk asırların bir meselesi gözüyle bakmamalıdır. Daha geçen asırda, mesela Osmanlı Devleti'ni yıkmak hedefindeki Batılı güçler, Padişahların Kureyşli olmadıkları ve dolayısıyla da Osmanlıların gayr-i meşru bir İslam devleti olduğu iddiasına sıkı sıkıya sarılmışlardı. Daha yakınlarda ise, mesela Mağribli bir müslüman hükümdarın, kendi saltanatının meşruiyetini, Kureyş nesebinden geliyor oluşuna bağladığını gazetelerden okumuşuzdur.

Bin seneden fazla bir istismar geçmişi olan bu gibi meselelerin yazılı kaynaklarda olduğu gibi duruyor olması, günümüzde, İslam'ın aziz Peygamberini töhmet altına sokmak gibi bir tehlikeye de yol açacak mahiyettedir. En azından beş yüz sene önce asılsızlığı ortaya çıkmış Kureyşli başkan iddiasını, en sahih sayılan hadis kitaplarında, Hz. Peygamber'den menkul olarak gören bir müslümanın kendisiyle tutarlı kalabilmesi pek mümkün olmasa gerektir. Kureyşli bir halifenin kıyamete kadar başta kalacağını söyleyen hadisleri doğru sayanlar, hâşâ, Peygamberlerini geçersiz iddiaların sahibi gibi göstermek cürmünden kendilerini kurtaramazlar. O en büyük insan, elbette bunlardan münezzehtir. Burada onun ümmetinden bir ferd sıfatıyla giriştiğim bu tenzihi çalışmanın, yapıcı tenkidlerle olgunlaşacağını düşünüyorum, şimdiki hâliyle de okuyanlara faydalı olmasını niyaz ediyorum. Selam ve hürmetlerimle...

Mehmed Said Hatiboğlu
Ankara, 25 Şubat 2005 Cuma

KAYNAKLAR

- Abdulkâhir-i Bağdâdî (ö. 429/1038), *el-Fark Beyne'l-Firâk*, Mısır 1367/1948.
- _____, *Usûlu'd-Dîn*, İstanbul 1346/1928.
- Abdullâh ibnu'l-Mubârek (ö. 181/797), *Kitâbu'l-Cihâd*, Beyrut 1971.
- Abdurrezzâk ibn Hemmâm (126-211/744-826), *el-Musannef*, I-XI, Beyrût 1970-1972.
- Aclûmî (ö. 1162/1750), *Keşfu'l-Hafâ'*, I-II, Haleb, ty.
- Ahmed ibn Hanbel (ö. 241/855), *el-Musned*, I-VI, Mısır 1312-3/1895 –rakam verilenler A. M. Şâkir neşrinindir–.
- Ahmed Na'im (1872-1934), *İslam'da Dâvây-ı Kavmiyyet*, İstanbul 1332/1914.
- Âlûsî (ö. 1854), *Rûhu'l-Me'ânî*, I-XXX, Beyrut, ty.
- Arnold, T.W., *İntişar-ı İslam Tarihi*, Akçağ yayını, Ankara 1971.
- Aynî, Bedruddîn (762-855/1361-1451), *Umdetu'l-Kâri*, I-XI, İstanbul, ty.
- el-Bağavî (ö. 516/1122), *Şerhu's-Sunne*, I-VII, Lübnan 1992.
- Bâkılânî (ö. 403/1013), *et-Temhid*, Kahire 1366/1947.
- _____, *Menâkıbu'l-Eimme*, thk. Semîra Ferhâd, Beyrut 2002.
- Bayur, Hikmet Yusuf (1891-1980), *Türk İnkılabı Tarihi*, I-III, Ankara 1991.
- Belâzurî (ö. 279/892), *Futûhu'l-Buldân*, Mısır 1932.
- Beyânu'l-Hakk*, İstanbul 1326-1330/1908-1912.
- Beyhakî, Ebû Bekr (ö. 458/1066), *Menâkıbu's-Şâfi'i*, I-II, Mısır 1971.
- _____, *Delâilu'n-Nubuvve*, I-VII, Beyrut 1985.
- _____, *es-Sunenu'l-Kubrâ*, I-X, Haydarâbâd 1344-1355/1925-1936.
- _____, *Şu'abu'l-Îmân*, I-IX, Beyrut 1990.
- Bezzâr (ö. 292/905), *Keşfu'l-Estâr*, I-IV, Beyrut 1984-5.

- Buhârî (ö. 256/870), *el-Câmi'u's-Sahîh*, I-VIII, İstanbul. (Leiden baskısının Kitab ve Bâb rakamları da verilmiştir).
- _____, *et-Târîhu's-Sağîr*, Eseriyye neşri, Pakistan, ty.
- _____, *et-Târîhu'l-Kebîr*, I-IV, Haydarâbâd 1361-1384/1942-1964.
- Caetani (1869-1935), *İslam Tarihi*, (Annali dell'İslam'dan Hüseyin Câhid'in yaptığı kısmı terceme), I-X, İstanbul 1924-7.
- Câhız (ö. 255/869), *el-Beyân ve't-Tebyîn*, I-IV, Kahire 1968.
- _____, *Hayevân*, I-VII, Abdusselâm neşri, Mısır 1945.
- _____, *Usmâniyye*, Kahire 1965.
- Cessâs (ö. 370/981), *Ahkâmu'l-Kur'ân*, Ebû Bekr, I-III, İstanbul 1335-1338/1917-1920.
- Dırâr ibn Amr (ö. 200/815), *Kitâbu't-Tahrîş*, Hüseyin Hansu nüshası.
- Diyârbekrî (ö. 966/1559), *Târîhu'l-Hamîs*, I-II, Mısır 1283/1866.
- Ebû Dâvûd et-Tayâlisî (ö. 204/819), *Minhatu'l-Ma'bûd*, I-II, Mısır 1372/1952.
- _____, *Musned*, I-IV, İmbâbe 1999.
- Ebû Nu'aym-ı İsbahânî (ö. 430/1038), *Ahbâru İsbahân*, I-II, Leiden 1931-4.
- _____, *Hilyetu'l-Evliyâ*, I-X, Mısır 1351/1932.
- Ebû Tâlib Mekkî (ö. 386/996), *Kâtu'l-Kulûb*, I-II, Mısır 1961.
- Ebû Ya'lâ (ö. 526/1132), *Tabakâtu'l-Hanâbile*, Riyad 2005.
- Ebû'l-Abbâs Muberrred (ö. 285/898), *el-Kâmil*, I-III (müsel sel sayfa nolu), Mısır 1936-56.
- Ebû'l-Huseyn el-Basrî (ö. 436/1044), *Kitâbu'l-Mu'temed*, Dimeşk 1964.
- Ebû'l-Huseyn Hayyât (ö. 300/912), *el-İntisâr*, Nyberg neşri, Kahire 1925.
- Ebû's-Suûd (ö. 982/1574), *İrşâdu'l-Akli's-Selîm*, *Mefâtih'in* kenarında.
- Eski Ahid*.
- Eş'arî (ö. 324/935), *Makâlâtu'l-İslâmiyyîn*, I-II, Mısır 1969.
- Ezdî, *Târîhu Mevsîl*, Kâhire 1967.
- Fahruddîn-i Râzî (ö. 606/1210), *Mefâtihu'l-Ğayb*, I-VIII, İstanbul 1307-8/1889-90.
- Fesevî (Pesevî), *el-Ma'rifetu ve't-Târîh*, I-III, Bağdad 1974-6.
- Fettenî (ö. 986/1578), *Tezkiretu'l-Mevdû'ât*, Mısır 1343/1924.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi, *İbâdiyye'nin Doğuşu ve Görüşleri*, Ankara 1972.
- Gazâlî (ö. 505/1111), *el-İktisâd fî'l-İtikâd*, İlahiyat Fakültesi yayını, Ankara 1962.

- _____, *el-Keşfu ve't-Tebyîn, Şa'rânî'nin Tenbihu'l-Muğterrîn'in* kenarında, Mısır 1310/1893.
- _____, *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, I-IV, Mısır 1302/1884.
- _____, *Mustazhiri = Fadâihu'l-Bâtiniyye*, Leiden 1956.
- Goldziher, I., (ö. 1921), *Muhammedanische Studien*, I, cild, Halle 1889. Cihad Tunç'un henüz neşredilmemiş tercemesinden.
- _____, *Le Dogme et la Loi de l'islam, Vorlesungen über den İslam'ın* F. Arin tercemesi, Paris 1958.
- Hâkim-i Neysâbü'rî (ö. 405/1014), *el-Mustedrek*, I-IV, Haydarâbâd.
- _____, *Ma'rifetu Ulûmi'l-Hadîs*, Haydarâbâd 1966.
- Hakîm-i Tirmizî (ö. 320?/932?), *Nevâdiru'l-Usûl*, İstanbul 1876.
- Hallâl (ö. 311/923), *es-Sunne*, I-VII, Riyad 1988.
- Halife ibn Hayyât (ö. 240/854), *Târîhu Halife ibn Hayyât*, I-II, Necef, 1937.
- Hatîb-i Bağdâdî (ö. 463/1071), *Târîhu Bağdâd*, I-XIV, Mısır 1349/1930.
- _____, *el-Fakîh ve'l-Mutefakkih*, I-II, 1975.
- _____, *el-Kifâye*, Haydarâbâd 1357/1938.
- Hattâbî (ö. 388/998), *Garîbu'l-Hadîs*, I-III, Dimeşk 1982-83.
- Herevî (ö. 481/1088), *Zemmu'l-Kelâm*, I-V, Medine 1998.
- Heysemî (ö. 807/1404), *Mecma'u'z-Zevâ'id*, I-X, Beyrut 1967.
- Humeydî, Ebû Bekr (ö. 219/834), *el-Musned*, I-II, by., 1963.
- Huşrî (ö. 453/1061), *Zahru'l-Âdâb*, I-II, Kahire 1969-70.
- İbn Abdi Rabbih (ö. 328/940), *el-İkdu'l-Ferîd*, I-VII, Kahire 1948.
- İbn Abdilberr (ö. 463/1071), *Câmi'u Beyâni'l-İlm ve Fadlih*, I-II, 1388/1968.
- _____, *el-İst'âb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, I-IV, Mısır, ty.
- İbn Adiyy (ö. 365/976), *el-Kâmil fî Du'afâ'i'r-Ricâl*, I-IX, Lübnan 1997-.
- İbn Asâkir (ö. 571/1175), *Muhtasârü Târîhi Dimeşk*, I-XXIX, Dimeşk 1984-88.
- _____, *Târîhu Dimeşk*, Dimeşk 1951.
- _____, *Tebyînu Kezîbi'l-Mufterîn*, Dimeşk 1929.
- İbn Ebî Âsım (ö. 287/900), *Kitâbu's-Sunne*, I-II, Dimeşk 1980.
- İbn Ebî Hâtim (ö. 327/939), *İlelu'l-Hadîs*, I-II, Kahire 1343.
- _____, *el-Cerhu ve't-Ta'dîl*, I-IV, Haydarâbâd 1360-1373/1941-1953.
- _____, *Takdimetu'l-Ma'rife*, Haydarâbâd 1371/1952.
- İbn Ebî Hayseme, *Târîh-i Kebîr*.
- İbn Ebî Şeybe (ö. 235/849), *el-Musannef*, I-IX, Lübnan 1995; Azîziyye neşri, I-V, Haydarâbâd 1966-1971.
- İbn Ferhûn (ö. 799/1396), *ed-Dibâcu'l-Muzheb*, I-II, Mısır 1974.

- İbn Hacer Askalânî (ö. 852/1448), *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahihî'l-Buhârî*, I-XIII, Mısır 1319-1329.
- _____, *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, I-VIII, Mısır 1970-2.
- _____, *el-Metâlibu'l-Âliye*, I-IV, Kuveyt 1970-73.
- _____, *Lisânu'l-Mizân*, I-VII, Haydarâbâd 1329-1331/1911-2.
- _____, *Tehzîbu't-Tehzîb*, I-XII, Haydarâbâd 1325-7/1907-9.
- _____, *Tevâli't-Te'sîs*, Mısır 1301/1884.
- İbn Haldûn (ö. 808/1406), *el-Mukaddime*, Mısır, ty.
- İbn Hallikân (ö. 681/1282), *Vefayâtu'l-A'yân*, I-VIII, Beyrut 1972.
- İbn Hazm (ö. 456/1064), *Cemheretu Ensâbi'l-Arab*, Mısır 1962.
- _____, *el-Faslu fî'l-Milel*, I-V, Mısır 1317-21/1899-1903.
- _____, *el-İhkâm fî Usûli'l-Ahkâm*, Kahire 1345/1926.
- _____, *el-Muhallâ*, I-IX, Mısır 1347-52/1928-33.
- İbn Hibbân (ö. 354/965), *el-İhsân fî Takrîbi Sahîh ibn Hibbân*, I-XVIII, Beyrut 1988-91.
- _____, *Kitâbu'l-Mecrûhîn*, I-III, Haleb 1976.
- _____, *Kitâbu's-Sikât*, I-II, Haydarâbâd 1973-5.
- _____, *Meşâhîru Ulemâ'i'l-Emsâr*, M. Fleischhammer neşri, by., 1959.
- İbn Hişâm (ö. 213-8/828-33), *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, I-II, Mısır 1375/1955.
- İbn Kayyım el-Cevziyye (ö. 751/1350), *Zâdu'l-Me'âd*, I-II, Mısır 1324/1906.
- İbn Kuteybe (ö. 276/889), *Ma'ârif*, Mısır 1960.
- _____, *Te'vilu Muhtelifi'l-hadîs*, Mısır 1326/1908.
- _____, *Uyûnu'l-Ahbâr*, I-IV, Mısır 1963.
- İbn Sa'd (ö. 230/845), *et-Tabakâtu'l-Kubrâ*, I-VIII, Beyrut 1957-8.
- Leiden baskısındaki yerlerine de işaret edilmiştir.
- _____, *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr*, Beyrut ve Leiden baskıları.
- İbn Teymiyye (ö. 728/1328), *el-Cevâbu's-Sahîh*, I-IV, Mısır 1905.
- _____, *es-Siyâsetu's-Şer'iyye*, Mısır 1322/1904.
- _____, *Fetâvâ*, I-V, Mısır 1326-29/1908-11.
- _____, *İktidâ*, Mekke 1390/1970.
- _____, *Mecmû'u'l-Fetâvâ*, I-XXXV, 1404/1984.
- _____, *Minhâcu's-Sunne*, I-IV, Mısır 1321-2/1903-4.
- İbnu'l-Arabî (ö. 638/1240), *Muhâdaratul-Ebrâr*, I-II, Mısır 1305/1887.
- _____, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, I-IV, Kahire 1967-8.
- İbnu'l-Cevzî (ö. 597/1201), *el-Mevdû'ât*, I-III, Medine 1966-8.
- _____, *el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafâ*, I-II, Mısır 1966.
- _____, *Sîretu Umer*, Mısır, ty.
- İbnu'l-Esir, İzzuddîn (ö. 630/1233), *el-Kâmil*, I-XIII, Beyrut.

- _____, *Usudu'l-Ğâbe*, I-VII, Mısır 1970-3.
- İbnu'l-Esîr, Mecduddîn (ö. 606/1209), *Câm'iu'l-Usûl fî Ehâdisi'r-Resûl*, I-XI, Dîmeşk 1969-73.
- İbnu'l-İmâd (ö. 1089/1678), *Şezerâtu'-z-Zeheb*, I-VIII, Mısır 1350/1931.
- İbnu'n-Nedîm (ö. 438/1047), *Fihrist*, Avrupa baskısı.
- İbnu's-Salâh (ö. 643/1245), *Ulûmu'l-Hadis*, Nûruddîn İtr neşri, Halep 1966.
- İmam-ı Muhammed (ö. 189/805), *Şerhu's-Siyer*, I-V, Mısır 1971-2. *İslâm Ansiklopedisi*.
- Kâdi Ebû Ya'lâ (ö. 438/1066), *el-Ahkâmu's-Sultâniyye*, Kahire 1356/1938.
- Kâdi İcî (ö. 756/1355), *el-Akâ'idu'l-Adûdiyye*, İstanbul 1331/1913.
- _____, *Mevâkıf*, I-, İstanbul 1292/1875.
- Kâdi İyâd (ö. 544/1149), *Tertibu'l-Medârik*, I-IV, Rabat, ty.
- Kalkaşandî (ö. 821/1418), *Me'âsıru'l-İnâfe fî Me'âlimi'l-Hilâfe*, I-III, Kuveyt 1964.
- Kâsım ibn Sellâm (ö. 224/839), *Emvâl*, Mısır 1968.
- Kâsımî (ö. 1332/1914), *Mehâsinu't-Te'vîl*, I-XII, Mısır, ty.
- Kastallâmî (ö. 923/1517), *İrşâdu's-Sârî*, I-X, Mısır 1307/1889.
- Kemâluddîn Demîrî (ö. 808/1405), *Hayâtu'l-Hayevân*, I-II, Mısır 1956.
- el-Kerderî (ö. 827/1424), *Menâkıbu Ebî Hanîfe*, Beyrut, ty.
- Kettânî (ö. 1383/1963), *et-Terâtibu'l-İdâriyye*, I-II, Rabat 1346/1927.
- el-Kureşî (ö. 765/1373), *el-Cevâhiru'l-Mudiyye*, I-V, Riyad 1993.
- Lammens, H. (1862-1937), *Le "Triumvirat" Abou Bakr, Omar et Abou Obaida*, Melanges de la Fac. Orientale, Leipzig 1910.
- Lâlekâî (ö. 418/1027), *Şerhu Usûli İ'tikâdi Ehli's-Sunneti ve'l-Cemâ'a*, I-IX, Riyad, ty.
- Ma'mer ibn Râşid (ö. 153/770), *el-Câmi'* –Abdurrezzâk'ın *el-Musannefinin* X. cildinin 379. sahifesinden sonuna kadar–.
- Mâverdi (ö. 450/1058), *el-Ahkâmu's-Sultâniyye*, Mısır 1966.
- Mes'ûdî (ö. 345/957), *Murâcu'z-Zeheb*, I-IX, Paris 1861-1876.
- _____, *et-Tenbih ve'l-İşrâf*, DeGoeje basımı, Brill 1894.
- Mizzî (ö. 742/1341), *Tehzibu'l-Kemâl*, I-XXXV, Beyrut 1982.
- Muhammed Hamidullah (1908-2002), *İslâm'ın Hukuk İlmine Yardımları*, İstanbul 1962.
- _____, *Mecmû'atu'l-Vesâ'iki's-Siyâsiyye*, Beyrut 1969.
- Mus'ab-ı Zubeyrî (ö. 236/851), *Nesebu Kureys*, Levi-Provençal neşri, Kâhire 1953.

- Muslim (ö. 261/875), *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Abdalbâkî neşri, Mısır 1955-6.
- Nahhâs (ö. 338/950), *en-Nâsihu ve'l-Mensûh*, Beyrut 1989.
- Nebhânî (ö. 1932), *el-Fethu'l-Kebîr*, I-III, Mısır 1351/1932.
- Nedîm, *Kitâbu'l-Fihrist*, tahk. Rızâ Teceddüd, İnan, ty.
- Neşâî (ö. 303/916), *es-Sunen*, I-VIII, Mısır 1348/1930.
- Nesefî, Ebû'l-Muîn (ö. 508/1115), *Tabsıratu'l-Edille*, Cârullâh nüshası, r. 1128.
- Nevbahtî (ö. 300/912), *Firaku's-Şi'a*, İstanbul 1931.
- Nevevî (ö. 676/1277), *Şerhu Muslim*, I-XVIII, Mısır, ty.
- Nu'aym ibn Hammâd (ö. 228/842), *Kitâbu'l-Fiten ve'l-Melâhim*, I-II, Kahire 1991.
- Pesevî: Bkz. Fesevî.
- Sağânî (ö. 650/1252), *Risâletun fî Mevdû'ati'l-Hadis*, Mısır 1306/1888.
- Sa'îd ibn Mansûr (ö. 227/841), *es-Sunen*, Hindistan 1967 –Sadece 3. cildi bulunup iki kısım hâlinde basılmıştır–.
- Sehâvî (ö. 902/1497), *el-Makâsıdu'l-Hasene*, Mısır 1956.
- Serahsî (ö. 483/1090), *Mebisûl*, I-XXX, Mısır 1324/1906.
- _____, *Şerhu Kitâbi's-Siyeri'l-Kebîr*, I-V, Mısır 1971-2.
- Seyyid Bey (ö. 1924), *Hilâfet ve Hâkimiyet-i Milliyeye*, 1339/1923.
- _____, *Hilâfetin Mâhiyyet-i Şer'iyyesi*, Ankara 1924.
- Subkî (ö. 771/1369), *Tabakâtu's-Şâfi'iyyeti'l-Kubrâ*, I-X, Mısır 1964-1976.
- Suyûtî (ö. 911/1505), *el-Hasâ'isu'l-Kubrâ*, I-III, Mısır 1967.
- _____, *ed-Durru'l-Mensûr fî't-Tefsiri bi'l-Me'sûr*, I-IV, Mısır 1314/1987.
- _____, *el-İtkân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, I-IV, Mısır 1387/1967.
- _____, *el-Le'âliu'l-Masnû'a*, I-II, Mısır.
- Şâfi'î (ö. 204/819), *el-Umm*, I-VII, Mısır 1968.
- _____, *Risâle*, Mısır 1938.
- Şâtıbî (ö. 790/1388), *İ'tisâm*, I-III, Mısır 1331-2/1913-4 ve 2007 baskısı.
- Şehrestânî (ö. 548/1153), *el-Milelu ve'n-Nihal*, I-III, Mısır 1948.
- Şevkânî (ö. 1250/1834), *İrşâdu'l-Fuhûl*, Mısır 1327/1909.
- Taberânî (ö. 360/971), *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, Musul 1983.
- _____, *el-Mu'cemu's-Sağîr*, I-II, Mısır 1962.
- Taberî (ö. 310/923), *Târîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, Leiden baskısı, by, ty.
- Tahâvî (229-321/843-933), *Muşkilu'l-Âsâr*, I-XVI, Beyrut 1994.
- Tirmizî (ö. 279/892), *el-Câmi'u's-Sahîh*, I-V, Mısır 1937-1965.
- Ukaylî (ö. 322/934), *Kitâbu Du'afâ'i'l-Kebîr*, I-IV, Beyrut 1984.

- Vâkîdî (ö. 207/823), *Kitâbul-Mağâzî*, I-III, Marsden Jones neşri, by, 1966.
- Wellhausen, J. (1844-1918), *el-Havâric ve's-Şi'a*, Bedevî terc. Mısır 1958.
- _____, *Arap Devleti ve Sukûtu*, çev. Fikret Işıltan, AÜİFY, Ankara 1963.
- Yâfiî (ö. 768/1366), *Mir'âtu'l-Cinân*, I-IV, Haydarâbâd 1337-9/1918-20.
- Yâkût Hamevî (ö. 626/1229), *Mu'cemu'l-Buldân*, I-V, Beyrut 1955-7.
- _____, *Mu'cemu'l-Udebâ (İrşâdu'l-Erîb)*, I-XX, Mısır 1357/1938.
- ez-Zubeyr ibn Bekkâr, *Cemheretu Nesebi Kureyş*, Kahire 1961.
- Zehebî (ö. 748/1347), *Mizânu'l-İtidâl*, I-IV, Mısır 1382/1963.
- _____, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ'*, Mısır, ty.

DİZİN

II. Basileios 91

II. Velid 78

III. Yezid 78

A

Abbās 69, 78, 92, 113, 114, 119, 126, 128, 141, 146, 150

Abbasi 89, 96, 98, 101, 113, 132, 134, 142, 144, 145; ~ devri 134; ~ halifesi 89, 96, 98, 144; ~ saltanatı 132; ~ler 65, 75, 88, 133, 146

Abdurrāhmān ibn Avf 69

abdest 124

Abdulaziz ibn Abdillāh el-Māceşün 135

Abdulkāhir ibn Tāhir, Ebū Mansūr el-Bağdādî 95

Abdullāh 78

Abdullāh ibn Ömer 84

Abdullāh ibn Revāha 55

Abdullāh ibn Vehb er-Rāsibî 74

Abdullāh ibnu'z-Zubeyr 141

Abdumelik 118, 120, 140

Abdurrāhmān ibn Avf 67, 139

Abdurrāhmān ibn Ebzā 62

Abdurrāhmān ibn Mehdî 110

Abdurrezzāk ibn Hemmām 69

Abdussamed ibn Alî 132

Acem 97, 99

Acemî ve Horasani 145

adalet 31, 51, 84, 85, 89, 106, 145; ~ hayatı 31; ~ ve iman sahibi müslümanlar 84; ~le hükmetmek 47

Âdemoğulları 112

âdil 24, 32, 63, 81; ~ ümmet teşkili 24

âhād haberler 111

ahir zaman 94, 127

ahiret: ~ köprüsü 134; ~te felah 31

Ahmed ibn Hanbel 69; ~in oğlu 124

Ahmed ibn Nasr el-Huzāî 144

Ahmed Na'im 37

aile 45, 137; ~ kavgası 65; ~ şöhreti 137

Âişe (Hz.) 55, 67, 110

Akabe 49, 55, 73; ~ beyatı 55

Akil 33, 146

akraba 31, 43, 46; ~lık 43, 46

Alevi 101

Ali (Hz.) 33, 70, 73, 74, 79, 80, 82, 88, 99, 102, 104, 131, 143, 146; ~ ve çocukları 99

Aliciler 80

Âl-i Muhammed 44, 102

Âl-i Ya'küb 35

âlim mevlâ 143

Allah 16, 17, 18, 20, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 39, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 60, 61, 62, 64, 67, 70, 76, 79, 82, 84, 85, 87, 90, 101, 105, 110, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 121, 122, 124, 128, 131, 138, 140; ~ adamları 116; ~ düşmanı 39; ~ Evi'nin Rabbi 40; ~ ve Resulü 82, 84; ~'a isyan 87, 121; ~'in ahkâmını kullar arasında tatbik 105; ~'in emir ve nehiyleri 76; ~'in Kitabı 62, 76, 90, 110; ~'in Resulü 18, 140

Allānu'l-Varrāk 147

Alman müsteşrik 75

âmil 53, 57

âmillik-vâililik 53

Ammār ibn Yâsir 58

Amr ibn Yahyâ 126

Amr ibnu'l-Âs 79

Arab 20, 29, 30, 35, 40, 41, 48, 50, 59, 63, 64, 65, 66, 74, 75, 76, 79, 80, 86, 87, 89, 97, 99, 102, 105, 106, 113, 116, 118, 125, 131, 132, 142, 143, 145, 146, 147, 152; ~ asabiyeti 106; ~ asıllı 86, 105, 118; ~ cemaati 80; ~ dili 35; ~ kabile telakkisi 41; ~ kabileleri 66, 75, 125, 147; ~ veya Mevali 142; ~ı sevmek 40; ~lar 20, 35, 37, 65,

- 70, 102, 103, 106, 118, 132, 134, 141, 146; ~lara buğz 146; ~lara iftira teşkil eden kısımlar 147; ~ları idare 118; ~ları sevmenin şeran vücubu 147; ~ların kâdîsi 59; ~ların fazileti 132, 147; ~-Mevali çatışması 65; ~-Mevali dâvası 131; ~laşmak 37; ~lık siyaseti 132
- Arabca 34, 35, 36, 37, 38, 79; ~ âlimi 79; ~ asıllı kelimeler 7; ~cılar 36, 37
- Arabistan 17, 28, 74
- asabe 105
- asabiyyet 106
- Ashab 57
- askerî 53, 54, 56, 82; ~-idari vazife 56
- Aşere-i Mubeşşere 124, 139
- aşiret 93
- Atiyye 77
- avukat 130
- ayakkabı 125
- ayib ve düşüklükler 146
- Aynî 138
- azad 55, 137, 140; ~lı köle 53, 63, 138
- B**
- Bağdad 86, 88, 91, 135, 144
- Bağdadlı 95, 110
- Bahreyn 78, 79
- Bâkılânî 94, 98
- Basra 79, 91, 113, 118, 126; ~ Kurrâsı 79; ~ vâilîği 126
- Basralı 79, 83, 119; ~ Tabîiler 79
- Başkâdîlik 96
- başkanlar 47, 52, 67, 124
- başkanlık 121, 145; ~ makamı 145
- bâtil: ~ dâva 109; ~ iddia 11
- Batılı: ~ güçler 13; ~ şarkiyat âlimleri 51
- Bâzân el-Fârisî 54
- Bedir 36, 53, 60, 63, 73, 138, 146; ~ gazvesi 53, 146; ~'e iştirak etmiş Kureyşli müslümanlar 138; ~li 102; ~ ler 63, 102
- Bekr 75
- Bekr ibn Vâil 58, 78, 79
- Bekr ibn Vâil kabilesi 58
- Benû Adiyy 120
- Benû Hanîfe kabilesi 78
- Benû Hâşim 101, 112, 113
- Benû Sa'ide 70
- Bermekiler 147
- Betriyye kolu 85
- beyat 59, 70, 71, 72, 73, 77, 78, 88, 91, 96, 130; ~ günü 72; ~ merasimi 59
- Beytu'l-hikme 147
- bidat 102, 121
- Bilâl 37
- Bilâl-i Habeşî 33
- Birinci Bedir 53
- Bizans 25, 40, 91; ~ asıllı 25; ~ imparatoru 91
- Bizanslılar 62
- Buhârî 69; ~ şârihi 138
- Buveyhî Adudu'd-Devle 91
- büyük âlimler 79
- büyük Bedir gazvesi 53
- C**
- Ca'fer ibn Ebi Talib 140; ~'in oğlu Abdullâh'ın damadı Kâsım 140
- Câbir ibn Abdillâh 44
- Caetani, Leone 52
- Câhız 60, 61, 71, 78, 79, 119, 131, 134, 145, 150
- cahiliye 59, 119, 128; ~ adeti 61; ~ devri 59, 73, 119, 128, 129, 134, 145; ~ kâfâli Kureyşli 120; ~ Kureyş kefa'et anlayışını tasfiye 139; ~ zihniyeti 65, 137, 141
- Câir 77
- camî 25, 51, 52, 69
- cariye 137, 140, 141; ~yi iyi yetiştirmek 137
- Cârüdiyye 81
- Cebraîl 15
- cebriyecilik 28
- cedler 20
- cedvel 53
- cehennem 101
- cemaat 24, 26, 61, 75, 78, 79, 85, 89, 146; ~ in siyasi idarecisi 52
- Cemel harbi 79
- Cenab-ı Hak 15, 17, 18, 19, 26, 38, 39, 43, 44, 81, 85, 144; ~'in âdil ümmet teşkili 24; ~'in varlık delilleri 33
- cennet 101, 141; ~likler 37
- cerh 111
- Cessâs 111
- Cezîre 78, 118; ~ 33, 85, 89; ~ dâveti 59; ~a çıkmak 50; ~a dâvet 59
- cin 16
- cuma günleri 51; ~ hutbesi 69; ~ namazı 85
- Cumhuriyet devrinin ilk Adliye Vekili 103
- Curcânî 104
- Cuzâm 131
- Ç**
- Çin 17
- çirkef Kureyşli halife 144
- çocuk 31, 99, 126; ~ yaştaki Mervani halifeleri 126
- D**
- Dahhâk ibn Kays 78

- dâhili harbler 84
damadlar 44
Damrî Sinân 57
Dâr'u'n-Nedve 141
Davud 34
devlet 11, 12, 28, 47, 51, 52, 53, 56, 57, 62, 63, 65, 67, 74, 79, 105, 106, 132; ~ adamı 51; ~ adamlığına hürmet 132; ~ başkanı 74; ~ gelirlerinin sarf mahalleri 28; ~ idaresine en yabancı millet 105; ~ temsilcileri 52; ~ vazifesi 28, 56; ~ yapısı 47
Dihye ibn Halife 139
Dimeşklî 83
Dırâr ibn Amr 86
Dicle 79
din ile siyaset 51; ~in tebliğ usûlü 19
dini-siyasi otorite 51
dindârlık 137
Dubâ'a 138
Dûmetu'l-Cendel 54
dünya ilim tarihi 105
- E
Ebnâ 59
Ebû Abdillâh Ubeydullâh ibn Abdillâh ibn Utbe ibn Mes'ûd el-Huzelî 69
Ebu Bekir 57, 59, 67, 70, 71, 72, 81, 90, 92, 93, 96, 100, 104, 120, 129
Ebû Ca'fer Ahmed en-Nahhâs 30
Ebû Ca'fer Mansûr 132
Ebû Cendel'in babası 61
Ebû Ducâne 54
Ebû Hanîfe 82, 88, 99, 119, 141
Ebû Hureyre 54
Ebû Huzeyle 85, 138
Ebû İshâk İbrâhîm ibn Mûsâ 104
Ebû Kebşe 63
Ebû Leheb 139
Ebû Lubâbe Beşîr ibn Abdilmunzir 53
Ebû Mansûr 88, 90, 95
Ebû Mes'ûd el-Huzelî 102
Ebû Mûsâ el-Eş'arî 45
Ebû Muslim-i Horasânî 88
Ebû Nuvâs 134
Ebû Sufyân 60
Ebû Tâlib 43, 133, 146, 150
Ebû Ubeyd ibn Mes'ûd 59
Ebû Ubeyde 70, 146, 147
Ebû Ubeyde Ma'mer ibnu'l-Musennâ 146
Ebû'l-Âliye Rufey' ibn Mihrân 119
Ebû'l-Hasen el-Basrî 86
Ebû'l-Huseyn el-Basrî 150
Ebû'l-Mu'în Neseî 88
Ebvâ 53
efdalin tercihi 93
efdaliyyet ölçüsü 104
Ehl-i Bedr 63, 102
Ehl-i Beyt 44, 120, 132
Ehl-i Kible'yi küfürle itham etmek 82
Ehl-i Kitab 20
Ehl-i Sünnet 68, 81, 87, 96, 99, 101, 111, 132; ~ âlimleri 111; ~ fıkıh-kelam âlimleri 68; ~in akaid imamları 90; ~in delili 95; ~in temsilcisi 91
Ehlu'l-akdi ve'l-hall 106
Ehlu't-Tesviye 74
ehven-i şerreyn 122
eksis uzuvlu Habeşli köle 50
emanet 47, 48; ~ melhumu 47; ~ leri ehline vermek 47
Emevi: ~ devri 128; ~ halifesi 118, 140; ~ iktidarı 124; ~ Kureşliliği 140; ~ saltanatı 84, 132; ~ sarayı 140; ~ -Haşimi mücadelesi 65
Emeviler 75, 88, 145; ~ in iktidara gelişi 139; ~ in zahiri sevgisi 140
emir 55, 126, 142; ~ tayin etmek 50; ~lık 53, 124
Emîru'l-Mu'minin 78, 89, 98
emr 70
Endüslü 36, 147
Enese 63
Ensar 68, 70, 71, 72, 73, 75, 81, 90, 92, 95, 96, 97, 129, 134, 138; ~ in halifi 57; ~ in kendi icthadları 97; ~ in sözcüsü 70; ~ in temsilcisi 70; ~dan Evsli nakib 53; ~i 44, 54, 73; ~lı 58
eski Mekke aristokrasisi 60
Eslem kabilesi 86
Eş'arî 90
Eşari (mezhebi) 77, 91, 95, 100
eşitçilik fikri 75
eşitlikçiler 74
evladlık 55
evlilik 136; ~te neseb unsuru 137
Evs 37; ~li nakib 53; ~liler 71
Evzâî 83, 132, 133
- F
Fahrüddin-i Râzî 35, 36, 48, 111, 143, 150
Fâris 114
Farslar 114
fasih 34
Fâtuma (Hz.) 27, 70
Fâtuma bint Kays 138
Fâtûmi halifesi 98
fazıl Sahabe 61
fazilet-neseb münasebetleri 100
feraiz 62

- fetih 56; ~ müslümanları 60, 61; ~ öncesi müslümanlar 33; ~ sonrası müslümanlar 33
 fıkıh 68, 75, 87, 98, 99, 136; ~ eserleri 136
 fırka kitabları 76, 84; ~lar 74, 77, 84; ~ların imamet görüşleri 87
 fidye 146
 Filistinli âlim 83
 Firavun 131
 fiten 127
 Fransız 30
- G
- ganimet malı 26
 gayr-i âdil 63
 gayr-i Arab 37, 59, 64, 66, 86, 87, 99, 102, 113, 114, 132, 134, 143, 145; ~ kâfir 86; ~ milletler 113; ~ müslümanlar 66, 143, 145
 gayr-i İslami zihniyet 136
 gayr-i Kur'ani davranış 40
 gayr-i Kureşi 53, 54, 55, 56, 65, 72, 74, 95, 98, 139, 142; ~ Arablar 65; ~ emirler 53; ~ hanımla evlenme 139; ~ kumandanlar 56
 gayr-i müslim 43, 52
 gayr-i sahih 111
 gazalar 55, 58
 gazveler 63
 genç İslam devleti 66
 gerçek müminlik 25
 Gırnatalı 104
 Goldziher, Ignaz 20, 51, 64, 111, 137, 146, 151
 güzellik 137
- Ğ
- Ğatafânlı 86
 Ğaylân 83, 84
 Ğaylâniyye 83
 Ğıfârî Sibâ' ibn Urfuta 54
- H
- Habeş 40; ~li 50, 63, 101, 104, 106; ~ köle 104
 Hac 132; ~ emiri 132; ~ menasiki 133; ~ mevsimi 58, 69
 Haccâc 59, 140; ~'in Mekke ve Medine valiliği 140
 Hadîce Hz. 55, 141
 hadis: ~ âlimi 44; ~ imamı 110; ~ kitapları 13, 97, 130; ~ münekkidler 132; ~ münekkidlerinin susmaları 132; ~ tenkidi 109, 110, 127; ~ tenkidi tarihi 127; ~in lafzı 127
 Hakem meselesi 74
 Hakîm ibn Hizâm 141
 hâkir çiftçiler 123
 hala 55, 138; ~sının kızı 140
 Haleb 135, 149, 152, 153
 halife: ~ bırakmak 53; ~ kızını hilafet sarayından sökebilmek 142; ~ seçimi 74; ~ler 56, 94, 97, 129; ~ler veya başkanlar 56; ~lerin Kureş'ten olacağı 72; ~nin kabilesi ve nesebi 88; ~nin Kureş kabilesinden olması 68; ~nin Kureşli olması 72; ~nin Kureşliliği şartı 13; ~ye beyat 73
 hâlis Kureşli 92
 Hamza 102
 Hanbeli 89; ~ fıkhı 136; ~ tabakatı 89; ~ler 89
 Hanefi 72, 88, 90, 98, 99, 111, 138, 141, 142; ~ âlimler 88; ~ kaynakları 88; ~ kelimacılar 99; ~ mezhebi 90, 98; ~ üstüçüler 88
 Hanefiyye 99
 Hanif 15
 Hansu, Hüseyin 86
 harbci Arab kabilesi 79
 Hâricî 74, 78, 79, 82, 129
 Hariciler 74, 75, 76, 77, 82, 83, 85, 95, 110, 147; ~in âlim şâiri 79; ~in kanaati 94; ~in mezhebi 76
 Haricilik 75
 Hariciye hareketi 74
 Harranlı Hanbeli müctehid 100
 Hârûn-i Reşid 86
 Hasan-ı Basrî 60
 haseb 137
 el-Hasen ibn Sâlih ibn Hayy 85
 Haşimi: ~ kolu 93, 99; ~ Kureşli 132; ~ vali 132; ~-Emevi mücadelesi 131; ~ler 75, 93, 102, 147
 Hatib-i Bağdâdî 37
 Havaric 82, 86, 98; ~ ve Şia 82
 Hayber gazvesi 54
 hayy 70, 126
 Hazrec 37, 58, 70, 71; ~'in eski muhalifleri 71; ~ 'in reisi 70, 71; ~i 55, 61; ~li: ~ 49, 53, 73; ~ Sahabi 73
 Hemdân 75, 129; ~ heyeti 129
 Hemedanlı 85
 Hısiyye'nin reisi 78
 Hümyeriler 124
 Hıra dağı 15
 hristiyan 58; ~lık 15
 hicret 23, 25, 26, 49, 50, 129, 139, 146
 hilafet 23, 47, 66, 70, 74, 78, 86, 88, 89, 93, 97, 103, 106, 127, 129, 140, 141, 142, 143; ~ davası 78; ~ imamlığı 97; ~ makamı 23, 47, 70, 74, 89, 129, 140, 143; ~ makamını Kureş'e has kılan gö-

- rüşler 23; ~ sarayı 140, 142; ~ seçimi 88; ~i Kureyş'e tahsis eden görüş 88; ~i Kureyş'in hakkı olarak göstermek 88; ~in Kureyş'e âdiyeti 68; ~in Kureyş'ten çıkması 124; ~in Kureyş'ten gayrısına caiz olmadığı 95; ~in Kureyşliliği meselesi 66, 107; ~te ortaklık teklifi 96
- Hind 35, 138
- Hind bintu'l-Velid 138
- Hişâm ibn Urve 120
- Hişâm'ın oğlu Suleymân 78
- Hollandalı 51
- Horasan 118, 143
- Horasanlı 99; ~ Şafii âlim 99
- Hudeybiye 20, 146
- hukuk âlimi 103
- hususî mezarlıklar 134
- Huzâî 102, 144
- Huzâa Kabilesi 61
- hükümdarlar 40, 105, 106
- hür 25, 28, 30, 40, 77
- hürriyet 98
- Hüseyin 120, 140, 150; ~ ailesi 120
- Hüseyin'in oğlu Zeynulâbidin Ali 120, 140
- I
- Irak 57, 59, 78; ~ fethi 57
- ırk 16, 24, 25, 28, 48, 49; ~ farklılığı 25; ~ların varlığı 25
- ırzların emaneti 91
- İsfahanlı Mevali muhaddis 135
- Istahlrî 138
- İ
- ibadet-siyaset başkanlığı 51
- İbâdiyye 76, 150
- İbn Abbâs 69, 78, 113, 119, 126
- İbn Abdi Rabbih 147
- İbn Amr 96
- İbn Avf 69
- İbn Ebi Şeybe 69
- İbn Hacer 83
- İbn Haldûn 93, 94, 99, 104, 105, 106, 107
- İbn Hazm 97
- İbn Hibbân 139, 142
- İbn Hişâm 63
- İbn İshâk 69
- İbn Kuteybe 83, 147
- İbn Ma'in 111
- İbn Mehdi 111
- İbn Mes'ûd 58
- İbn Sa'd 62
- İbn Şihâb-ı Zuhri 69, 118
- İbn Şubrume 119
- İbn Teymiyye 47, 100, 101, 102, 103, 107, 111, 127
- İbn Umme Mektûm 53
- İbnu'l-Kelbî 147
- İbnu'z-Zubeyr 141
- İbrahim (Hz.) 15, 35, 38, 39
- İbrâhîm ibn Meymûn es-Sâyiğ 88
- İbrance 35
- İcî 104
- icma 83, 84, 92, 95, 96, 98, 100, 101; ~in husulü 95
- ictihad 82
- ictimai 28, 52, 68, 124, 137; ~ sınıflar 28; ~ ve siyasi bünye 124; ~ yapı 28
- idari: ~ makamlara tâyinler 65; ~ teşkilat 47; ~ vazife 57, 88; ~ ve siyasi tatbikat 47; ~siyasi makamlar 74
- ideal İslam 130; ~ toplumu 24
- ihtidalar 65
- ihtilaf 44, 48, 95, 106
- ihtilalcilik 75
- İlahi 15, 25, 26, 27, 32, 34, 39, 42, 112, 113, 121, 130; ~ inkılab 15; ~ tebşirat 15; ~ tercih 112, 113
- İlk Arabca konuşan 35
- ilk devrin Mürciesi 82
- ilk halife seçimi 67, 68, 69, 96, 107, 128
- ilk İslam devleti 24, 50, 56
- imam tâyini 85, 106
- imamet 80, 81, 84, 87, 90, 91, 95, 97, 98, 100, 103, 106; ~ bahsi 98; ~ görüşü 84, 91; ~ hakları 80; ~ meselesi 90, 95, 106; ~e lâyık Kureyşli 95; ~ -hilafet 103; ~ -hilafet kapısı 86; ~i Kureyş'e tahsis 95; ~in Kureyş'e âdiyeti 81; ~in Kureyş'e de sair müslümanlara da caiz olduğu 85; ~in Kureyş'e has olduğu 95; ~in lüzumu 76; ~te Kureyşlilik meselesi 104; ~te neseb şartı 85; ~te nesebin yeri 84
- İmâmet-i Kubrâ 93
- İmam-ı Ahmed 89, 127; ~in oğlu Abdullâh 127
- İmam-ı Eş'ari 77
- İmam-ı Gazâlî 35, 98, 111
- İmam-ı Mâtürîdî 91
- İmam-ı Şa'bi 138
- imam 39; ~lar güneşi 132; ~ları Kureyş'ten seçmeyi gerektiren sebebler 99; ~in imam olabilmesi 92; ~in seçimi 84; ~in seçimle tesbiti 91; ~in tâyin ettiği emirler 104; ~in vasıfları 92
- İmamiyye fırkası 81
- imamlık 25, 88, 89, 97, 98
- İmâmu'l-Haremeyn 111
- iman: ~ âbidesi köle 58; ~ imtihanı 144; ~ keyfiyeti 137

- İmrân ibn Husayn el-Huzâ'i 102
İmriu'l-Kays ibn Adıyy 58
İnsan: ~ nesli 115; ~lar 17, 24, 25, 29, 38, 117; ~ların omurgası 115; ~lık âlemi 19
İran 40, 59, 88, 147, 154; ~ asıllı 88; ~lı 48, 54, 63, 114; ~ hükümdarlar 54
ircâ 82
irîsâ 112
İsa (Hz.) 34, 89
isbat-ı vücud 129
İshak 38
İskilibli Âuf Efendi 104
İslam: ~ aileleri 139; ~ akidesi 68; ~ âlimleri 68, 110, 136; ~ dâvası 33, 41, 44, 50; ~ devleti 13, 24, 50, 53, 56, 65, 66, 139; ~ devletini kuran müslümanlar 24; ~ devletinin ilk başşehri 53; ~ devrinde cahiliye asabiyeti 130; ~ dünyası 11, 107; ~ düşünce dünyası 84; ~ fikir cereyanları 74, 95; ~ fikir dünyası 68; ~ fikir tarihi 107; ~ hayatı 44; ~ idare siyaseti 57; ~ idarecileri 49; ~ idaresi 128; ~ ihtilalci fırkası 75; ~ ilim meclisleri 117; ~ kitabiyatı 40, 69; ~ kültür dünyası 68; ~ kültür tarihi 147, 148; ~ medeniyeti 15; ~ olan Yahudiler 127; ~ Peygamberi 18, 34, 40, 124, 136; ~ tarihi 49, 52; ~ tefekkür dünyası 110; ~ toplumu 24, 29, 31, 43; ~ ümmeti 36, 128, 143; ~ zihniyeti 129; ~'a dâvet 38, 42; ~'a dâvet işi 107; ~'a dâvet mektubları 20; ~'a düşman 40; ~'a liyakat aczi 129; ~'da devlet başkanının Kureyşliliği 11; ~'da ibadet-siyaset hayatı 51; ~'ı tebliğ vazifesi 24; ~'in Arablara hasrını 20; ~'in atası 15; ~'in aziz Peygamberi 13; ~'in fazilet-neseb münasebetleri 100; ~'in ilk muhatabları 35; ~'in inanç ve hükümleri 66; ~'in Kitabı 25; ~'in sirkat cezası 27; ~'in siyaset ve fikir hayatı 75; ~'in tebşir tarihi 42; ~'in temel Kitabı 23; ~'in umumi prensibi 76; ~'in yasak kıldığı hareket 46; ~'in zuhuru 141
İslami: ~ hakikat 42; ~ neseb anlayışı 133; ~ reddiye 23; ~ ruhun ihyası 79
İslamiyet 51, 52, 75, 106, 113
İslav 30
İsmail (Hz.) 35
İsmailoğulları 101
ismen Şerfler 143
İsrailliler 131
İsrailoğulları 27, 34
istinbat 98
itaat 44, 47, 49, 85, 101, 104, 106, 120, 121, 127; ~ keyfiyeti 106, 120; ~kâr 115
İtalyan Prensi 52
İzmirli, İsmail Hakkı 88
K
Ka'bu'l-Ahbâr 127
kab: ~ı temizlemiş olan su 97; ~'ın temizlenmesi 97
kabile 12, 24, 25, 56, 62, 147; ~ fikri 56; ~ iddiaları 93; ~ mührü 137; ~ nüfuz ve kudreti 94; ~ vâkıası 73, 112; ~ciler 74, 112; ~çilik zihniyeti 145; ~dağ 31
Kaderi 83
Kâdi Ebû Ya'la 153
Kâdi İyâd 127
Kâdi Ibnu'l-Arabî 36
kâfir 24, 40; ~ oğlu kâfir 144
Kahire 91, 105
Kâim 96
Kâim Biemrillâh 142
Katâde ibn Di'âme 113
Katarıyy Ibnu'l-Fucâe 77
katil fidyesi 28
kavim 12, 17, 19, 24, 25, 28, 29, 38, 40, 41, 49, 65, 76, 112, 145
kavm 16, 29, 32, 34, 36, 40
kavmî: ~ ayırım 77; ~ şart 52
kavmiyet 52, 57, 63, 68
Kays ibn Mutâta 37
kazai şahadet 46
kefâet 55, 137, 138, 139
kelam 68, 75, 87, 88, 90, 98, 100, 104, 106; ~ âlimi 68, 87, 72, 100; ~ mezhebi 75; ~cı 85
Kelb 55, 131; ~ kabilesi 55; ~li 53, 58, 139
Kerbela 120
Kıbtî 83
kılıç 123; ~la mücadele 85; ~lı harbler 65
kıyamet 37, 64, 115
kıyas 111
Kinâne 99, 101, 112
Kinde 105; ~li 57, 138
kirli kap 97
Kitab 17, 19, 20, 35, 62, 67, 74, 77, 83, 87, 111, 150; ~ ve Sünnet 67, 74, 77, 83, 87
Kitab-ı Mukaddes 35
klasik: ~ hadis tenkidi usûlleri 109; ~ usul 134; ~ 30, 77, 140; ~ âlim 120; ~ azadı 28; ~ müslüman 33; ~ Sahabi 55; ~ ve cariyeleler 137; ~ler 28
kölelikten gelme Bedir gazileri 60
kötüler 24

kötülüğe şahsen bulaşmamaya çalışmak 123
 Kudaah müslümanlar 58
 Kufe 78, 79, 85, 88, 118
 Kufe Camii 58
 Kufe kadısı 119
 Kufe vâililiği 58
 Kufe vâlisi 58, 130
 Kufeli 44, 86, 131, 132; ~ muhaddis 131, 132; ~ler 58
 kulluk 16, 40
 kumandan 51, 55, 56, 57, 58, 59; ~ vâli 58; ~lık 50
 Kur'an: ~ dili 34; ~ lisanının efdaliyeti 36; ~ ve hadîs 48; ~ ve Peygamber 17; ~ ve Sünnet 12, 109, 111, 145; ~ ve sünnet prensipleri 111; ~ ve Sünnet ruhu 111; ~in hakemliği 110
 Kur'an-ı Kerim 15, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 55, 61, 66, 91, 110, 111, 112, 132, 137, 144; ~in ruhu 24
 Kur'ani 23, 26, 30, 33, 39, 40, 43, 44, 49, 63, 93, 107; ~ fazilet 33; ~ değer ölçüleri 93; ~ deliller 39; ~ düşünce 30; ~ emrin peygamberi ifadesi 43; ~ hikmet 26; ~ prensipler 107; ~ zihniyet 44, 63
 Kureys: ~ asabiyyeti 94; ~ ayakkabısı 125; ~ azametinin âlemşümüllüğü 135; ~ boyları 102; ~ düşmanları 80; ~ eşrafı 27; ~ hadîsleri 66, 89; ~ hilafetin tarihi ve ilmî manzarası 66; ~ idaresi 107; ~ iddialarına cevaplar 147; ~ ile diğer Arab kabileleri 66; ~ kabilesi 40, 65, 68, 72, 74, 107, 128; ~ kabristanı 135; ~ kolları 99, 113; ~ lehinde medhiyeler söyletme devri 130; ~ lehine dâva 95; ~ lütfkârlılığı 135; ~ membaı 132; ~ mezarlıkları 135; ~ nesebi 13, 98, 106; ~ reisleri 41; ~ rivayetleri 112; ~ saltanatu 131, 136, 145; ~ ve Arablar 132; ~ ve Sakif'in eşrafı 61; ~'e buğz 122; ~'e hâkimiyet sağlamak 145; ~'e intisab 130; ~'e muvâlat göstermek 116; ~'e sövme 117, 121; ~'i felakete sürükleyenler 126; ~'i iktidar koltuğunda ebedileştirmek 146; ~'i küçültme 122; ~'in asabiyyet ve kudretinin azaldığı asırlar 106; ~'in bahçesi 130; ~'in hatadan münezzehtir olmadığı 145; ~'in hilafet hukuku 66; ~'in iç kavgası 131; ~'in idarecilik imtiyazı lehinde hadîsler 117; ~'in idari hâkimiyeti aleyhine atılmış ilk adımlar 75; ~'in iftihar menbaı 141; ~'in iktidardan saf dışı edilemeyeceği zarureti 72; ~'in imame-

ti 93; ~'in insaf sahibi âlimleri 119; ~'in kıyamete kadar başta olacağı 100; ~'in küçümsenmesi 122; ~'in mesâlibi 146; ~'in müslümanlar arasında sürdürmek istediği hâkimiyet 78; ~'in nesebi 146; ~'in siyasi otoritesi 129; ~'in şerhleri 122; ~'ten olmayan 57, 72, 142; ~'ten olmayan bazı yüksek dereceli memurlar 57; ~çiler 114
 Kureysli 12, 13, 24, 25, 33, 41, 42, 44, 53, 55, 57, 63, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 96, 97, 99, 101, 102, 113, 114, 115, 116, 117, 121, 122, 126, 127, 128, 129, 130, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144; ~ akraba 42; ~ âlim 63; ~ başkan 12, 13, 115; ~ adamın aklı 116; ~ despotlar 144; ~ efendi 134; ~ gururu 79; ~ halife 12, 144; ~ hanuma denk 140; ~ hanımlar 139; ~ idareciler 122; ~ ilk Muhacir hanımlar 138; ~ kadınla evlenme 142; ~ Muhacirler 24, 71, 129; ~ müslümanlar 138; ~ Müşrikler 25; ~ nikâhı 136; ~ olmayan erkekler 139; ~ siyasi 116; ~ Şerif 143; ~nin ayakkabısı 125; ~nin cahiliye gururu 119; ~nin evlilik hukukundaki mümtaz yeri 136; ~nin imameti 106; ~nin muhalifleri 130; ~yi tercih 86; ~lik 27, 60, 73, 75, 93, 94, 97, 98, 104, 106, 107, 113, 114, 119, 129, 132, 133, 134, 137, 140, 143; ~ gururunun tasfiyesi 119; ~ ruhu 113; ~ şerefi 27; ~ tafası 133, 140
 Kurtuba 135; ~lı âlim ve siyaset adamı 96

L

Lahm 131
 Lammens, Henri 52
 Leyli Numeyle ibn Abdillâh 54
 Lût 40

M

Ma'bed el-Cuhenfî 83
 Maddeten Kureysli 144
 maddi: ~ miras 43; ~ neseb bağı 134; ~ varlık 25; ~ veraset 26
 Mağribli müslüman hükümdar 13
 Mahzumlular 26
 mal 137
 Mâlik 37
 Malikiler 142
 mârufu emretmek 76
 Mâturîdî 90, 91, 99, 107
 Mâverîdî 96

- Medine 18, 23, 24, 28, 31, 50, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 61, 69, 71, 83, 86, 118, 119, 120, 129, 130, 135, 139, 140, 141, 142, 146, 151, 152; ~ âmîli 54; ~ asıllı Bağdad kâdîsi 86; ~ halifelîği 53; ~ Mescidi 71; ~ Sünneti 142; ~ şehir devleti 23; ~ vâlisi 130; ~ yolu 61
- Medineli: ~ Ensar 72; ~ Tâbiî fakih ve muhaddisler 69
- Mefdul 92
- Mehdî 135
- mekarim 141
- Mekke 15, 16, 17, 18, 19, 20, 24, 26, 28, 40, 41, 58, 60, 61, 72, 78, 102, 118, 120, 132, 133, 140, 152; ~ devri 28; ~ fethi 20, 26, 61, 102; ~ fethi günü 26; ~ vâliîği 61; ~de nâzil olan ayetler 16; ~de nâzil olmuş kısa süre 17; ~deki ikamet 61
- Mekkelî: ~ müşrikler 31; ~ müşriklerin tazyiki 31; ~ler 40, 62
- Melik 17
- Mervân ve oğlu Abdulmelik 120
- Mervaniler 126, 127, 145; ~in devleti 145
- Mervli zâhid 88
- Mes'ûdi 76, 81, 84, 91
- mesâlib 146, 147
- Mescid-i Nebevi 146
- meşhur hadîs 44
- Meşihat-ı İslâmiyye Vekili 72
- metin tenkidi 127
- mevali 62, 65, 92, 118, 131, 132, 135, 141, 143, 146; ~ halife 118
- mevlâ 120, 143, 144
- mevzuat 142
- mezheb 95
- Mezheb-i Hanefi 103
- Mısır 12, 35, 118; ~lı 30
- Mikdâd ibnu'l-Esved el-Kindî 102, 138
- Mikdâd ve Zeyd 138
- millet 25, 105, 147
- Minâ 69
- minber 69, 118, 131
- el-Minhâl ibn Amr 131
- miras hukuku 46; ~cı 67
- Mu'âviye 79, 82, 130, 141, 146
- Mu'âz ibn Cebel 61
- Mucebbire 86
- Mudar 112
- Mufaddal ibn Muhelhel 132
- Muhacir 24, 25, 70, 71, 72, 129; ~ Kureyş 87; ~ Kureyşliler 70, 72, 97; ~ müslümanlar 31, 68; ~ ve Ensar 56, 63; ~lerin bayrakdân 73; ~lik 74
- muhaddis 44, 85, 89, 118, 127, 131, 132, 135, 136, 144; ~ âlim 144; ~ fakih 85; ~lerin sahih saymadıkları 111
- muhalefet 41, 95, 116
- muhâlif 42, 71, 76, 104
- Muhammed Hamidullah 40, 53
- Muhammed ibn Mesleme 54, 84
- Muhammed-i Şeybânî 50
- Muhtâr-ı Sakafî 60
- Musa'nın nakibleri 127
- el- Musennâ ibn Hârise 57
- Museylime 67
- Muslim 101, 102, 111
- el-Mustazhir Billâh 98
- Musul civarı 79
- Müte gazvesi 55
- Mutevekkil devri 144
- Mütezele şeyhleri 86
- muttaki Kureyşli 61
- mücerred Kureyşlilik 75; ~ neseb telakki 138
- Mümin 23; ~ cariye 137; ~ emîrler 47; ~ köle 137; ~ Kureyşli 114; ~ toplum 31; ~in değeri 29; ~ler ailesi 49; ~lerin Kumandanı 77; ~lerin sâlih olanları 43; ~lerin toplu karar ve müzakeresi 88; ~lik 25
- münekkid 110
- münkerden alıkoymak 76
- Mürci 82
- Mürcie 74, 82, 84
- Mürcii 82
- müslüman: ~ Arablar 73; ~ aydınlar 12; ~ cemaat 51, 59; ~ cemaate emir tâyini 59; ~ cemaatinin namazda imâmı ve hatibi 51; ~ düşüncesi 11; ~ edebiyatı 145; ~ engizisyonu 144; ~ erkek 136, 137; ~ hükümdar 13; ~ kültürel mirası 12; ~ orduları 124; ~ların emaneti 47; ~ların icmaı 101; ~ların Peygamber sevgisi 143; ~lık 138
- müstensihlik 147
- müsteşrik 20, 51, 75
- müşrik 25; ~ akraba 31; ~ Kureyş 41; ~ Kureyşli 41
- mütevâtir haber 92
- N
- Nadr ibn Kinâne 99
- Nâfî' ibn Abdilhâris 61
- Nâfî' ibnu'l-Ezrak 77
- namaz 50, 51, 52, 59, 78, 89; ~ kıldırma 50, 78; ~ ve kılıç 51; ~da imam 51; ~da imamlık 97; ~ı kıldırma 51
- nâs 17, 18
- nasrani 15
- nass 91, 92, 96, 97

- Nebâti 77
Nebatlı 87
Necde ibn Âmir 78
Necdiyye fırkası 78
Necedât 76, 85
neseb 13, 26, 30, 41, 46, 70, 89, 93, 98, 104, 105, 139; ~ âlimi 147; ~ asabiyeti 129; ~ cedvelleri 37; ~ düşkünlüğü 31; ~ düşüncesi 46; ~ endişesi 59; ~ fikri 137; ~ görüşleri 82; ~ şartı 106; ~ telakki 138; ~ yüksekliği 93; ~i düşükler 139; ~in kuvvet ve kudreti 105; ~ler 25
nesebi: ~ irtibat 60; ~ katkı 93; ~ yakınlık 26, 43
Nesefî 90, 99
Nevbahtî 77, 81, 86
nikâh 26, 55, 136; ~ları haram olan 45; ~ta imandan başka kefâet şartı arama 55; ~ta imtiyaz tanıyan hadisler 143
nizam 48
nizamname 23
Nuh (Hz.) 39
nüfus cedvelleri 62
- O
ordu kumandanı 50, 55, 56
Osman Hz. 61, 65, 84, 130
Osmanlı: ~ Devleti 13; ~ Hilafeti 72
Osmanlılar 13
- Ö
Ömer 25, 47, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 78, 85, 87, 120 (Hz.); ~in cedvelleri 63 ; ~in mevlâsı Eslem 120
Ömer ibn Abdilazîz 78
- P
Padişahların Kureyşli olmadıkları 13
Pedersen 51
Pesevî 69, 120, 150, 154
Peygamber: ~in sıfatları 43; ~lerin sonuncusu 20; ~lerin vazifesi 34; ~ devri evlilikleri 137; ~ devri ruhu 129; ~ devri tatbikatı 57, 142; ~ istismarcıları 144; ~ kabilesi 145; ~ nesli 45; ~ seçimi 112; ~ sevgisi 143; ~ sülalesi 130, 143; ~ ve zevceleri 45; ~ zevcesi 56; ~den menkul hadis 87; ~den menkul söz 91; ~e avukatlık yapturtmak 80; ~e itaat 44; ~e nesebi bağ 143; ~i avukat olarak kullanma 130; ~i istismar 132; ~i kalkan olarak kullanmak 112; ~in ahlâki yüceliği 43; ~in ahlâki yüceliği 43; ~in Arab kavmi 40; ~in Ashabî 91; ~in defni 66; ~in hadisleri 136; ~in ilk gazvesi 53; ~in ilk gazvesi 53; ~in kabilesi 53, 136; ~in kendi yerine bıraktığı vekiller 53; ~in Medine'deki ilk seneleri 23; ~in mescidinde cemaatin idarecisi 52; ~in istismar edilmesi 13; ~in siyasi halefi 66, 72; ~in sülalesi 144; ~in vefatı 65, 66, 68, 70, 74, 80, 119, 129; Bkz. Muhammed (Hz.) 52, 64
peygamberî: ~ destek 129; ~ emirler 120; ~ emrin mahiyeti 68; ~ ifade 43; ~ rivayetler 112, 131; ~ tâlimat 93; ~ yollar 113
Peygamberlik 38, 130; ~ makamı 38, 39, 43
putçu hür: ~ erkek 137; ~ kadın 137
putperest kadın 137
- R
Rabb 16, 17, 18, 20, 40
Rab-insan-ilim üçlüsü 15
Râfıza 81
Râfizilik 79
Râfiziler 99, 100; ~i tenkid 86
Ramazan 15, 18, 26, 53; ~ ayı 15
Râvendiyeye 81, 99
râvilerin sıklığı 127
Recâ ibn Hayve 83
reislik işi 70
Revh ibn Zinbâ' 131
Ridde harbi 57
risalet: ~ devri tatbikatı 141; ~ vazifesi 43
Rum 48, 83; ~ asıllı 63
- S
Sa'd ibn Ebî Vakkâs 84
Sa'd ibn Havle 63
Sa'd ibn Ubâde 53, 70, 73, 81, 96, 106
Sa'd ibn Abdirrahmân 86
Sa'd ibn Bahdel 78
Sa'd ibnu'l-Âs 130
Sa'd ibnu'l-Museyyib 63, 141
Sabah namazı 54
Safâ tepesi 42
Safer 53
Safiyye bint Huyeyy 140
sahabe 56, 60, 78, 82, 84, 101, 104, 110, 138; ~ devri 110; ~nin fazileti 60; ~nin icmaı 95; ~nin Peygamber emrine ayrıları hareket etmiş olması 78; ~nin tatbikatı 91; ~nin terceme-i halleri 56
Sahabî 25, 45, 55, 57, 61, 62, 73, 80, 122, 139; ~ler 78, 84
Sahabîlik 56
sahih 13, 78, 101, 103, 105, 106, 127; ~ haber 85; ~ hadisler 78
Saidı 54

- sakat köle 85
 Sakif 61, 75; ~li 59, 60, 122, 140
 Sakife 90, 92; ~ günü 81, 95, 96, 97, 104, 129
 Sâlim 85, 138
 saltanat 67, 124; ~ batağı 11; ~ hukuku kitabı 96; ~ sarhoşluğu 130; ~ın meşruiyeti 13
 Samerrâ 144
 San'a vâlisi 54
 Savaş: ~ ve ibadet 51; ~lar 65, 79; ~ ve ihtidalar 65
 seçim 17, 56, 71, 72, 73, 92, 93
 Sefevan seferi 53
 Selmân 37
 semavi din 15, 45
 Semerkandlı 90, 98
 Serahsî 50, 132, 141
 Serdaroğlu, Ahmed 35
 Seriyye 55; ~ emirleri 55
 seyyid 131, 143
 Seyyid Bey 103, 104, 154
 Seyyid Şerîf 104
 Sibâ' 54
 Siffin 146; ~ harbi 74, 129
 sıhriyet 26
 sırtı çıplak 25
 Sibâ' ibn Urfuta 54
 sika 79
 siyahi 101; ~ mevlâ 143; ~ şeyh 144
 siyaset 50; ~ adamı 96; ~ adamları 52; ~ ve hükümdarlık 105
 siyasi: ~ mezheb 76; ~ müessesesi 51; ~ çıkar endişesi 75; ~ düstur 47; ~ fırka 74; ~ hâkimiyet 109, 136, 78; ~ hâkimiyet yarışı 75; ~ halef 66, 72; ~ hasımlar 82; ~ hayat 50, 65; ~ hedef 76; ~ idare ve hâkimiyet 49; ~ iktidar 145; ~ istikbal 139; ~ istikrar 72, 106; ~ kudret sahipleri 73; ~ muhalif 144; ~ mukavele 49; ~ mücadele 84; ~ nüfuz 128; ~ otorite 47, 122, 129; ~ rekabet 79; ~ süktüt 139; ~ şartlar 87; ~ üstünlük 78; ~ ve dinî faaliyetin merkezi 51; ~ ve ilmî sahâ 120; ~ askerî mücadele 82; ~ ictimai şartlar 68
 sosyoloji 105
 Strothmann, R. 51
 Subeyte 138; ~'nin azadlı kölesi Sâlim 138
 Subkî 127
 Sufriyye kolu 147
 Sufyân-ı Sevrî 36, 44, 132
 Sufyaniler 127
 Suheyb ibn Sinân 25, 37, 63
 Suheyb ibn Amr 61
 suikasd 25
 sun'î hadis 109
 sûr 30
 Suriye 35, 57, 62, 73, 118
 sülale 34, 38, 39, 45, 145; ~ imtiyazı 39; ~ saltanatı 106
 sülalevi meslek 38
 Sünnet 12, 44; ~'i diriltlen 99
 Sünni: ~ İslam'ın önde gelen fıkah ve kelâm âlimleri 87; ~ ve Şii fırka kitabları 76
 Süryanice 37
 Ş
 Şâfi'î 88, 89, 99, 110, 117; ~'nin oğlu Osmân 136
 Şafii (mezhebi) 95, 96, 99, 100, 104, 127; ~ âlim 99
 şahid 97, 131, 142; ~lik 32
 Şam 140, 146
 şârihler 43, 126, 127
 Şarklı âlimler 99
 Şâubî 41, 104
 şecere 112
 şehadet 55, 65, 84, 137, 140
 şehid 55, 122
 Şehr 54
 Şehrestâni 77, 100
 şer'i: ~ emr 99; ~ hüküm 103; ~ siyaset 47; ~ siyasetle ilgili eser 47
 şeriat 35, 95; ~ âlimleri 48, 132; ~ hükümü 95; ~ sahibi 107
 Şerîf 101, 143, 144
 Şerîk ibn Sehmâ 57
 Şerli Kureyşlinin idaresi 115
 Şeybân kabilesi 89
 Şeybânî 50, 57, 78; ~ler 79
 Şeyh 86, 131
 Şeyhulislam 101
 Şeytan 116
 Şia 51, 80, 81, 82, 93, 127; ~'nin İmamıyye kolu 81
 Şii 82; ~ âlim 81; ~ fırka 76
 şiiir 79
 Şimalî Afrikalı 93
 Şiraz 91; ~lı 104
 şûbe 25, 80
 Şubeyl ibn Azre 79
 şürâ 73
 Şurahbil ibn Hasene 57
 Şureyh ibnu'l-Hâris 59
 Şuubiler 146
 Şuubiyye 146, 147; ~ hareketleri 65; ~ tarihi 146; ~ci 102
 T
 Taberâni 72, 134
 Taberî 69

- Tâbîi tabakası 118; ~ler 79, 82
 Tabiun tabakası 120
 tahiyyat 44
 taht 119
 Taif 41; ~ vâililiği 61
 takva 45, 65, 91, 101, 141, 142; ~ sa-
 hibi 33
 Talha 70
 tarih: ~ bilmezlik 98; ~ felsefesi 105; ~ ki-
 tabları 124; ~in başlangıcı 126; ~çi 84
 tarihî: ~ teşebbüs 20; ~ cevap 118; ~ eser-
 ler 63; ~ hâdise 107, 101; ~ örnekler
 45; ~ sürtüşme 66; ~ tatbikat 65; ~ tes-
 bit 41; ~ vâkua 12; ~ vâkıalar 127; ~
 yanlışlar 12
 tearûf 25
 tebşir tarihi 42
 Tebuk 58; ~ seferi 54
 Temim 75; ~li 55, 57
 tenkid: ~ usûlü 110; ~ci fakih âlim 88
 tevarüs 46, 66, 137
 Tevrat 127
 Tuğrul Bey 142
 Tulekâ 102
 Tunus 105
 Türk 35, 36, 48, 104, 107, 142, 149; ~
 lisanı 35
- U
 Ubâde ibnu's-Sâmit 49
 Ubeyde ibnu'l-Hâris 102
 Ubeydullah ibn Kays er-Rukayyât 128
 Uhud 122
 Ukaylı 132, 154
 ulû'l-emr 48, 49
 Umân 78
 Umeyme 55, 138; ~'nin kızı 138
 Ummu Kulsûm 140
 umre-hac 53
 umumi beyat 71
 Usâme ibn Zeyd 84, 138
 Usfân 61
- Û
 ümmet 23, 24, 44, 46, 51, 60, 66, 70,
 76, 82, 85, 95, 102, 106, 128, 143; ~
 fikri 23; ~e imamlık yapmak 25; ~imin
 helaki 126; ~in imamı 93; ~tin felaket-
 çileri 126; ~in halifeye ihtiyacı 76; ~in
 icmai 83, 100; ~in veliyy-i nimeti Hz.
 Peygamber 44
 ümmet-i Muhammed 44
 ümmi 15
 üstün ırk 28
- V
 vacib 76, 85
- Vahiy 34, 47, 66; ~ lisanı 36
 vâli kılmak 53
 Vâsık 144
 Vâsıt vâlisi Abdullâh 78
 veda hacı 21, 54, 67
 Veddân 53
 vekil 25, 50, 51, 52, 53, 54, 98, 105
 el-Velid ibn Hişâm 63
 el-Velid ibn Utbe 130
 veliler 31, 43
 Veliyyu'l-emr 47
 veraset hukuku 99
 Vergi-zekât 50
 Wellhausen, J. 51, 75
 Wensinck, A.J. 51
- Y
 Ya'lâ ibn Umeyye 57
 yahudi: ~ asıllı 146; ~ler 23, 127, 131;
 ~lerin oğulları 131
 yahudilik 15
 Yahyâ ibn Kâmil 88
 Yahyâ ibn Ma'in 110
 yakınlara sevgi 42, 113
 yalancı: ~ peygamber 67; ~lar 24; ~lık
 80
 Yaratın 17
 Yavuz Sultân Selim 12
 Yemame 78, 79
 Yemen 40, 45, 54, 59, 118; ~ hüküm-
 dârı 54
 Yemenîler 147
 Yemenî 63, 129, 134
 Yezid 78, 120, 126, 130, 131; ~'e beyat
 130
- Z
 Zâhid-i Kevserî 72
 Zahirîye: ~ âlimi 97; ~ metodu 97; ~
 mezhebi 96
 zâlim: ~ imamlar 85; ~ler 31, 39
 Zehebi 132
 zekât memurluğu 55
 zevce: ~ seçimi 137; ~ler 45
 Zeyd ibn Hârise 53, 55, 139, 140
 Zeyd ibn Sâbit 58
 Zeyd'in Oğlu Usâme 56
 Zeydiyye 81, 85
 Zeyneb bint Cahş 55, 138, 140
 Zeynulâbidîn Ali 88, 120, 131, 140
 zihar kefareti 28
 zındıklar 110, 111
 Zubeyd 140
 Zubeyr 69, 70; ~'in kızı 138
 Zuhrî 61, 118
 Zurkân 88
 zürriyet 38, 39, 43, 80